

Абдулина Наргиз Альвиевнаның
«6D020400-Мәдениеттану» мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған «Жаһандану
жағдайындағы қазақ мәдениеті құндылықтарының трансформациялану
мәселесі» атты диссертациялық жұмысына
АҢДАТПА

Зерттеудің мақсаты: қазақ мәдениеті құндылықтарының белгілері/жіктелуі негізінде олардың жаһандану жағдайында трансформациялану ерекшеліктерін анықтау және рухани құндылықтардың, гендерлік құндылықтардың негізгі мәселелерін негіздеу. қазақ мәдениетінің отбасылық және кәсіптік салаларында қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау үлгісін және қазақ мәдениетін сақтау үшін құндылықтарды трансформациялаудың сәйкес бағыттарын әзірлеу және негіздеу.

Осы мақсатқа жету үшін бірқатар міндеттер алға қойылды:

1. батыс, қазақ, орыс ғылыми әдебиеттерін талдау негізінде құндылық ұғымының мәні мен мазмұнын ашу, қазақ мәдениеті құндылықтарының құрылымы мен классификациясын анықтау;
2. қазақ мәдениеті құндылықтарының қазіргі жағдайына жан-жақты талдау жүргізу және жаһандану жағдайында қоғамдағы мәдениет пен құндылықтардың трансформациясының негізгі кезеңдері мен ерекшеліктерін анықтау, проблемалық мәселелерді анықтау;
3. қазақ мәдениеті құндылықтарының трансформациясын зерттеу әдістемесін әзірлеу және негіздеу және оны сақтау мен дамытудың тиісті әдістерін анықтау;
4. жаһандану жағдайында қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау моделін және қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту/сақтау әдістерін құру және негіздеу;
5. қазақ қоғамының гендерлік стереотиптерін/мәдени құндылықтарын бағалаудың негізгі критерийлері мен көрсеткіштерін анықтау.
6. қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау моделінің және қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту/сақтау әдістемесінің эксперименттік негіздемесін дайындау және өткізу;
7. құнды түрлендірудің әзірленген моделін іске асыру шарттарын анықтау;
8. құндылықтардың түрлену бағытын анықтау және қазіргі қазақтың портретін құру;
9. құндылықтарды трансформациялауды жүзеге асыру және қазақ мәдениетінің жаңарып жатқан қоғамының оң динамикасын қалыптастыру бойынша практикалық ұсыныстар әзірлеу.

Диссертациялық зерттеудің әдістемесі мен әдістері.

Диссертациялық зерттеудің әдіснамасы зерттеудің теориялық негізіне негіздеме болып табылатын мәдениетті зерттеудегі диалектикалық, жүйелік,

социологиялық көзқарас, құндылықтық көзқарас сияқты әдіснамалық тәсілдерге негізделді.

Сондай-ақ объективті зерттеу нәтижелеріне қол жеткізу үшін құндылықтарды өзгерту мәселесін зерттеу және эмпирикалық деректерді зерттеу бойынша сенімді деректер алудың әдіснамалық принциптері, жаһандану жағдайында әртүрлі фактілерді, оқиғалар мен құбылыстарды зерделеу, олардың дамуына ықпал еткен. Қазақ мәдениеті және құндылықтардың өзгеру процесі объективтілік, тұтастық, әлеуметтік-мәдени фактор ретінде, мәдени-тарихи қатынастарды ескере отырып, құндылықтардың жаһандану мен трансформациясының арақатынасы.

Қорғаныс ережелері:

1. Отандық және шетелдік әдебиеттерді талдау негізінде қазақ мәдениетінің негізгі, заманауи, аспаптық, рухани, оның ішінде жеке, жалпыадамзаттық құндылықтар, материалистік құндылықтар, постматериалистік құндылықтар, өмір сүру сияқты құндылықтарының классификациясы ұсынылады. құндылықтар мен өзін-өзі көрсету құндылықтары, дәстүрлі құндылықтар мен жалпы адамзаттық құндылықтар, қазіргі қоғамның құндылықтары, сонымен қатар ең жоғары құндылықтар – сұлулық, шындық және ізгілік құндылықтары.

2. Жаһандану жағдайындағы қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау үлгісі өзара байланысты құрамдас бөліктер жүйесі: дәстүрлі мәдени мұра, рухани-адамгершілік құндылықтар, гендерлік құндылықтар мен гендерлік стереотиптер арқылы біріктірілген . мәдениетті зерттеудегі диалектикалық, жүйелік, социологиялық көзқарас, құндылық немесе аксиологиялық көзқарас, құрылымдық-функционалдық көзқарас және қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту/сақтау әдістері. Модельдің гендерлік құндылықтар мен гендерлік стереотиптердің дамуы сияқты үшінші және төртінші компоненттері жаһандану жағдайында туындайтын қоғамның негізгі мәселелерін анықтайды. Гендерлік стереотиптерді бағалаудың негізгі көрсеткіштері кәсіби және отбасылық қатынаспен байланысты үш фактор болып табылады - бұл гендерлік бейімділіктің, гендерлік теңдік идеясының және феминизмнің көріністері.

3. Қазақ мәдениетін сақтау үшін құндылықтарды өзгертудің негізгі бағыттары:

- 1) мәдени кодты сақтауға және жаңа жаһандық бәсекелестік ортада қазақ мәдениетін сәйкестендіруге ықпал ететін дәстүрлі мәдени мұраның жоғалған құрамдастарын жаңғырту және дамыту;
- 2) қоғамның бірлігі мен топтасуына бағытталған рухани-адамгершілік құндылықтарды дамыту;
- 3) азаматтық қоғам мен әлеуметтік теңдіктің қалыптасуы жағдайында гендерлік құндылықтарды дамыту; гендерлік стереотиптерді азайту;
- 4) жаһандану жағдайында қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау моделін іске асыру үшін жағдай жасау/қамтамасыз ету .

4. Қазақ мәдениетін сақтау үшін құндылықтарды трансформациялаудың әзірленген моделін іске асырудың шарттары заңнамалық деңгейде белгілі бір өзгерістер мен шешімдер қабылдау қажеттілігі, оның дамуына әсер ететін негізгі факторларды, ресурстарды, процестер мен тенденцияларды қалыптастыру болып табылады. Қазақ мәдениетінің жаңаратын қоғамын қалыптастыру, сондай-ақ жас ұрпаққа сапалы білім мен тәрбие беру призмасы арқылы. Қазіргі қазақтың портреті адамгершілік ұстанымдарда, эстетикалық талғамда, өмірді жан-жақты пайымдауында, қазақ қоғамының өзіндік ерекшелігін сақтауда, ұлттық бірегейлік пен патриотизмнің жаңғыруында, туған жерге деген сүйіспеншілік пен мақтанш сезімінде, еркіндікте жатыр. Таңдау, дәстүрлі мәдениеттің стереотиптері мен әртүрлі жағдайларына қарамастан жеке тұлғаның дамуы, сонымен қатар басты назар өзіне және оның жеке ерекшеліктеріне аударылады.

5. Құндылықтардың трансформациясын жүзеге асырудың негізгі факторлары: тұрақты даму, цифрландыру (технологиялық әсер), қазақстандық мәдениет қоғамының денсаулығы мен әл-ауқаты болып табылады. Тұрақты даму үшін құндылық трансформациясын жүзеге асыру бойынша практикалық ұсыныстар гендерлік теңдікті қамтамасыз ету, жынысына қарамастан тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету және жаһанданған әлемде еңбек нарығында бәсекеге қабілеттілік үшін сапалы білім беру болып табылады. Цифрландыру (технологиялық әсер) сияқты екінші негізгі фактор бойынша құндылықтарды трансформациялауды жүзеге асыру бойынша практикалық ұсыныстар еңбек мазмұнын өзгерту, құндылық бағдарларымен, нормаларымен және нормаларымен тығыз байланысты еңбек құндылықтарын өзгерту болып табылады. Қазақ мәдениеті қоғамының стереотиптері. Үшінші негізгі фактор үшін құндылықтарды трансформациялауды жүзеге асыру бойынша практикалық ұсыныстар, өйткені қазақстандық мәдениет қоғамының денсаулығы мен әл-ауқаты салауатты өмір салты және спортпен айналысуға қолайлы жағдай жасау болып табылады.

6. Қазақ мәдениетінің құндылықтарын түрлендіру моделін эксперименттік апробациялау және қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту/сақтау әдістемесін, сонымен қатар Zipf заңы, WORDCLOUDS әдісі бойынша талдау әдістерін қолдану. Қазіргі қазақ мәдениетіне тән қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту моделінің төрт негізгі бағытына сәйкес келетін алты басым құндылық: отбасы, білім, денсаулық, адамшылық (адамгершілік), мансап, ата-ана (ата-ана) анықталды. Жаһандану жағдайындағы қоғам. Зерттеудің эксперименттік бөлімінде анықталған құндылықтар иерархиясына (65) сәйкес нұсқаулар жаһандану жағдайында қазақ мәдениетінің құндылықтарын дамытуға және сақтауға ықпал ететін нақты іс-шаралар түрінде ұсынылған. Және жаңа Қазақстанды құру.

Зерттеудің болжамы – жаһандану жағдайында ұлттың мәдени ерекшелігін және қазақ мәдениетінің негізгі құндылықтарын сақтау процесі, егер ол тәжірибелік зерттеу үлгісі негізінде мақсатты түрде әзірленген болса, тиімді болады. Қазіргі заманғы әлеуметтік-мәдени процестерді ескере отырып, қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту және оны жүзеге асыру шарттары.

Диссертациялық зерттеудің ғылыми жаңалығы мынада:

1. қазақ мәдениетін сақтау үшін ескеру қажет және қазақ мәдениеті құндылықтарының классификациясы ұсынылды.
2. жаһандану жағдайында қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау моделі ұсынылды, оның диалектикалық, жүйелік әдістерді қолдану арқылы біріктірілген қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгертуге/сақтауына қажетті құрамдас бөліктері анықталды, мәдениетті зерттеуге және оның құндылықтарын өзгертуге социологиялық және аксиологиялық тәсілдер.
3. контексте қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау моделін іске асыру үшін қажетті жағдайларды жасауға/қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін қазақ мәдениетін сақтау құндылықтарын өзгертудің негізгі бағыттарын айқындау мүмкіндіктері жаһандану екені анықталды.
4. Қазақ мәдениетінің жаңарып келе жатқан қоғамының оң динамикасын қалыптастыру үшін қажетті құндылықтарды трансформациялауды жүзеге асырудың негізгі негізгі факторлары анықталды.
5. қазақ мәдениетін сақтау үшін құндылықтарды түрлендірудің әзірленген моделінің төрт бағыты бойынша түрлендіру бойынша практикалық ұсыныстар әзірленді, олар неғұрлым қолайлы жолдар мен құралдарды шешуге қажет. қазақ қоғамының тұрақты дамуы және мәдени бірегейлікті сақтау бағытында қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту.
6. нақтылауға мүмкіндік берген қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту моделін және қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту/сақтау әдістемесін эксперименттік негіздеу жүргізілді. жаһандану жағдайындағы қазіргі қазақ қоғамына тән құндылықтар.

Зерттеудің теориялық маңызы.

Қазақ мәдениетінің құндылықтарын және олардың трансформациясын зерттеуде мәдениетті зерттеуде диалектикалық, жүйелік, құндылықтық немесе аксиологиялық тәсілді, социологиялық тәсілді, құрылымдық -функционалдық көзқарасты қолдану негізделеді.

Қазақ мәдениетінің құндылықтарын зерттеудің жаңа әдістерін қолдану және олардың құрылымдық талдау, жүйелік талдау, талдау, синтез, аксиология әдістері ретінде трансформациясы: социопсихология немесе семиосоциопсихология әдістері, контент-анализ, социометрия, проективті әдістер, әдістер. статистикалық өңдеу және алынған нәтижелерді сапалы талдау, енгізілген әдіс.бақылаулар, эксперимент, модельдеу, арнайы әдістер, әлеуметтік-мәдени рефлексия әдісі, әлеуметтік-мәдени бақылаулар, WORDCLOUDS әдісі бойынша талдау, Zipf заңы бойынша талдау, американдық әдіс проблемасын анықтау. мәдениеттегі гендерлік стереотиптер.

Қазақ мәдениеті қоғамының рухани-адамгершілік құндылықтары, гендерлік құндылықтар, жаһандану, мәдениеттің трансформация процесі, қазақ мәдениеті туралы негізгі ұғымдардың анықтамалары нақтыланды. Қазақ

мәдениетінің құндылықтарының құрылымдық құрамдас бөліктері айқындалып, ашылды. Жаһандану жағдайында қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту моделінің тұжырымдамасы қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту/сақтау әдістемесін қолдану негізінде құрылды және негізделді.

Қазақ мәдениетінің құндылықтарының классификациясы жасалды. Объективтілік, тұтастық, социомәдениеттілік, құндылықтардың жаһандану мен түрленуінің арақатынасы, мәдени-тарихи қатынастарды есепке алу қағидасы негізделіп, қолданылады. Жаһандану жағдайында қоғамдағы мәдениет пен құндылықтардың трансформациялану ерекшеліктері айқындалып, проблемалық мәселелер айқындалды. Қазақ мәдениетін сақтау үшін құндылықтарды өзгерту моделін жүзеге асыру шарттары ашылып, негізделді.

Зерттеудің практикалық маңызы.

Қазақ қоғамының гендерлік стереотиптерін/мәдени құндылықтарын бағалау критерийлері мен көрсеткіштері негізделді.

Жаһандану жағдайында қазақ мәдениетінің құндылықтарын трансформациялау моделі әзірленді және енгізуге дайын.

Құндылықтарды түрлендіруді жүзеге асыру және қазақ мәдениетінің жаңарып келе жатқан қоғамының дұрыс динамикасын қалыптастыру технологиялары жасалып, сынақтан өтті.

Қазақ мәдениетінің құндылықтарын өзгерту/сақтау әдісі эксперименталды түрде сыналған.

Қазірдің өзінде қазақ мәдениетіндегі гендерлік стереотиптер мәселесін анықтау бойынша әдістемелік нұсқаулар қолданылуда.

Қазақ мәдениетінің құндылықтарын зерделеу және оларды түрлендіру әдістері қолданылады.

Нұсқаулықтар ұсынылған, кесте түріндегі нақты іс-шаралар түрінде жүзеге асырылады, диссертанттың пікірінше, қазақ мәдениетінің құндылықтарын дамыту және сақтау контекстінде ықпал ете алады және қажет. жаһандану және жаңа Қазақстанды құру.

Диссертациялық зерттеу нәтижелерін апробациялау .

Диссертациялық зерттеудің негізгі ережелері мен қорытындылары 8 ғылыми жұмыста авторлық басылымдарда пайдаланылды және ұсынылды.

-Қазақстан Республикасының аумағында өткен халықаралық және республикалық конференциялардың басылымдарында жарияланған 4 жарияланым;

-Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі ұсынған журналдарында 3 мақала;

Шетелдік конференция материалдарында -1 мақала;

- нөлдік емес импакт - факторы бар Scopus дерекқорына енгізілген журналдағы 1 мақала, Q2, Германия.